

GJERDEHOLD, BEITERETT OG BÅNDTVANG

Denne veilederen er laget for alle som har, eller planlegger å sette opp gjerder på eiendommer der det går beitedyr. Formålet er å gi nyttig og praktisk informasjon om ansvar, regelverk og gode løsninger for trygg og hensiktsmessig inngjerding og hensyn til beitedyr i utmarka.

I Os har vi et aktivt landbruk, og det går i hovedsak dyr på utmarksbeite i hele kommunen. Store deler av utmarksarealet er vegetasjonskartlagt, noe som gir et solid grunnlag for bærekraftig ressursforvaltning, ivaretagelse av biologisk mangfold og målrettet skjøtsel av kulturlandskapet.

Seterområdene i Vangrøftdalen og Kjurrudalen er både landskapsvernområde og utvalgt kulturlandskap, og har høy natur- og kulturminneverdi. Dette skyldes det særpregede og artsrike kulturlandskapet som er utviklet gjennom langvarig, tradisjonell seterdrift.

I de mest frodige beiteområdene finnes det registrert opptil 400 ulike plantearter. Mange av artene er avhengige av fortsatt beiting og tradisjonell drift for å overleve, og kan forsvinne dersom beitebruken opphører.

Beitekvaliteten og det åpne kulturlandskapet opprettholdes ved aktiv bruk av utmarka. For å sikre dette er det viktig med tilstrekkelig antall beitedyr i utmark, både av sau, storfe, geit og hest. I mange områder kunne beitetrykket med fordel vært høyere enn det er i dag for å hindre gjengroing og tap av biologisk mangfold.

Beiterett

Beiteretten er en av de eldste bruksretter som er knyttet til norske utmarker. Retten i utmarka er befestet gjennom sedvane, hevd og lovverk. Det vil si at det også er beiterett i de fleste hytteområdene, både på hyttetomtene og mellom dem. Dette må det tas hensyn til ved ferdsel, byggetiltak og eventuell inngjerding.

Gjerdeplikt

Landbrukseiendommer og en del andre eiendommer har plikt til gjerding mot utmark, dette prinsippet er gammelt og ble nedskrevet i Magnus Lagabøtes landslov, allerede i 1274.

I 1961 kom den gjerdelova vi har i dag, den er ikke avgrenset til landbruket, men gjelder alle eiendommer. [Gjerdelova](#) skiller mellom rett (§ 6) og plikt (§ 7-10) til å holde gjerde.

Overholdelse av gjerdeplikten er avgjørende for alle som er avhengige av utmarka som beiteressurs. Gjerdeplikten er knyttet til eiendommen og faller ikke bort selv om eieren avslutter husdyrdrift eller flytter fra eiendommen.

Gjerdeplikten gjelder for å sikre de verdier den enkelte eiendom har (eks. dyrkajorda) og for at utmarksbeitende bufe ikke kommer på avveie.

Dersom du leier bort jorda, har du som grunneier fortsatt gjerdeplikt – med mindre det foreligger en skriftlig avtale (leiekontrakt) som tydelig fastslår at leietaker overtar ansvaret for eksisterende gjerdehold i leieperioden.

Gjerdeplikt kan også gjelde mellom naboer som deler eiendomsgrense. I slike tilfeller kan begge parter ha ansvar for vedlikehold av grensegjerde.

Lov om grannegjerde-gjerdelova

Loven regulerer retten til å ha og plikten til å sette opp og vedlikeholde gjerder mellom naboeiendommer, og hvordan gjerdet skal være utformet. Viktige punkt fra lov om grannegjerde:

- Gjerdet må ikke være farlig for folk eller husdyr.
- Gjerdet skal være slik at det ikke er til unødvendig eller urimelig ulempe eller sjenanse for naboeiendommen.
- For at det skal foreligge gjerdeplikt må begge eiendommer ha nytte av gjerdet. Hytteeier kan aldri kreve av utmarkseier setter opp gjerde mot hyttetomten uten at dette er avtalt.
- Et gjerde som ikke vedlikeholdes skal fjernes, og det må ikke ligge igjen gjerderester som kan være farlige for folk eller husdyr.

Inngjerding av fritidseiendommer.

I områder avsatt til LNFR for spredt boligbebyggelse og spredt fritidsbebyggelse kan det, i henhold til bestemmelsene i kommuneplanens arealdel (pkt. 3.2 og 3.3), åpnes for oppføring av gjerder, forutsatt at forholdet til beiteinteressene er avklart.

Dette innebærer at:

- hensynet til beitedyr og beitebruk skal vurderes før gjerde tillates

- eventuelle konflikter med landbruksdrift og utmarksbeite må løses gjennom dialog eller avtale
- kommunen kan stille vilkår til utforming og plassering av gjerde

I regulerte områder skal inngjerding av tomter avklares gjennom reguleringsprosessen. Det betyr at:

- behov for gjerde vurderes ved utarbeidelse av reguleringsplan
- bestemmelser om type, høyde og plassering kan fastsettes i planen
- hensynet til landbruk, friluftsliv og landskap skal inngå i vurderingen

For tidligere regulerte hytteområder må en gå inn i bestemmelsene for å finne ut om det tillates gjerding, og om det eventuelt er satt krav til hvordan gjerdet skal utformes.

Eksempel. Reguleringsplanbestemmelser for Øvre Stenbrottet hyttefelt:

«Det kan tillates å sette opp gjerde på deler av tomta. Maksimalt 50 % av tomta kan permanent gjerdes inn. Område som ønskes gjerdet inn skal meldes til Os Kommune. Dersom tomta ikke gjerdes inn skal åpne hulrom under terrasser stenges slik at husdyr ikke har tilgang».

NB! Elektriske gjerder er ikke tillat brukt ved fritidsboliger. Slike gjerder krever daglig tilsyn. Elektrisk nettinggjerde uten strøm på kan fungere omtrent som fiskegarn og være dødsfeller for sau. Les mer om elektriske gjerder på side 5.

Inngjerding av fritidseiendommer i verneområder, som landskapsvernområder og naturreservater, vil normalt være et søknadspliktig tiltak. Kontakt vernemyndigheten!

Adkomst til utmarka

Gamle stier, gjeler, rekster og råk sikrer dyr og mennesker adkomst til utmarka og fjellet. Ved inngjerding er det viktig at slik adkomst ikke blir hindret. Dette sikres ved at adkomst blir tatt vare på, og at det settes opp grunder. Ved bruk av grunder er det viktig at disse alltid lukkes, slik at beitedyr ikke kommer på avveie.

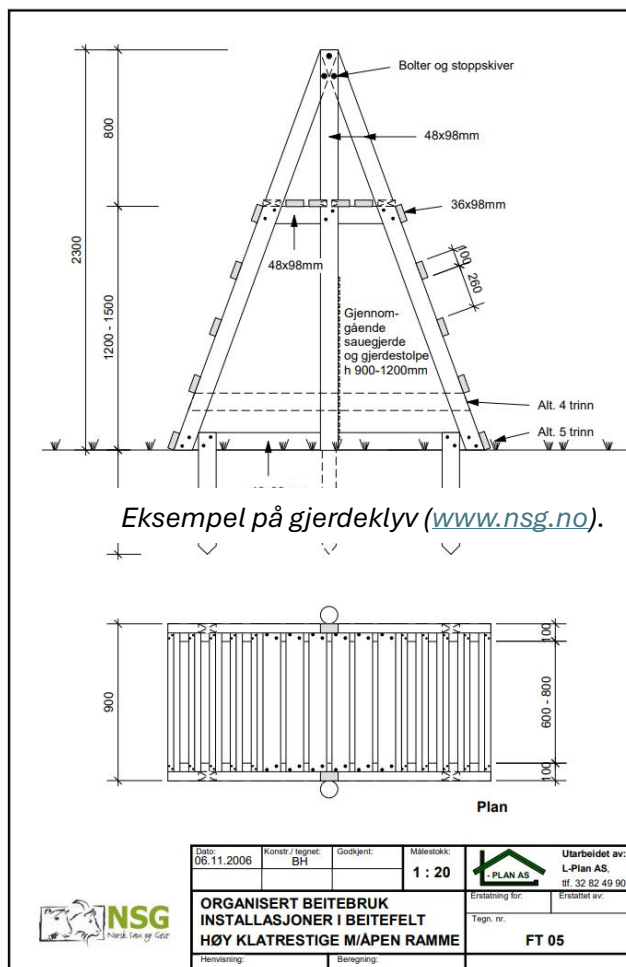

Bruk av gjerdeklyv og svinggrinder er ofte et bedre alternativ enn vanlig grind. Den enkleste formen for gjerdeklyv er en stige på hver side av gjerdet med klatretrinn festet til to gjerdestolper. Et annet alternativ er å

lage ei trapp over gjerdet, men her må en være oppmerksom på faren for at sauene også lærer seg til å klive over. Det beste alternativet er kanskje to stiger som er reist på skrå mot hverandre fra hver sin side av gjerdet som vist på eksempeltegninga. Stigene er bolta sammen i toppen, og forankra i bakken med påler. Stolpene på sida er høyere enn gjerdet slik at det er noe å holde seg i, og platået på toppen gjør det enkelt å snu seg før man klatrer ned igjen på andre sida av gjerdet.

For flere alternativ se www.nsg.no under beitebruk og tekniske løsninger.

Ei svinggrind eller sluse er et alternativ for kryssing av gjerdet på bakkeplan. Her lager man ei V-forma trakt på den ene sida av kryssingspunktet og ei svinggrind som slår

mot ytterpunktene i åpninga på den andre sida. For beskrivelse og tegning se www.nsg.no.

Det er også mulig å utstyre grinder med sjøllukkende mekanismer som fjørsystem eller lignende for å sikre at de blir lukka.

ANBEFALT GJERDEMÅTE -

Et landbruksgjerde skal være minst 1,1 m- høgt og så tett at det stenger ute hest, naut og småfe i beitetida 1.mai – 15.oktober. Gjerdeholderen må også sørge for at det er lett å passere gjerdet for folk som ferdes etter stier og veger.

Nettinggjerde –

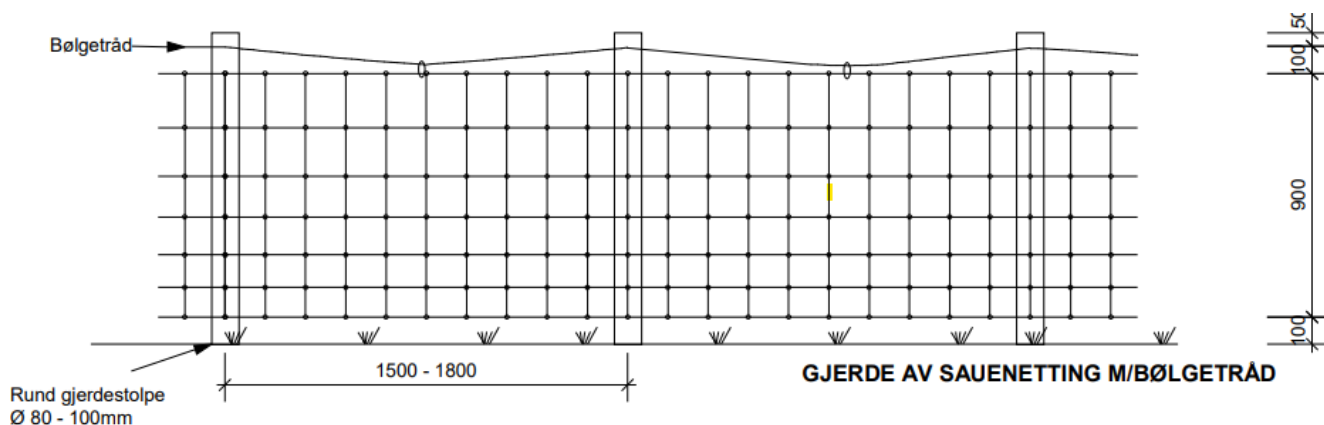
Nettinggjerde er effektivt mot både storfe og småfe. Et nettinggjerde med materialer av topp kvalitet som er riktig oppsatt og står på god grunn kan stå i mange år forutsett jevnt tilsyn og vedlikehold. Nettinggjerde kan fort brytes ned av snøen dersom det ikke hektes ned hver høst. Husk å snu nettingmaskene riktig vei ved oppsetting, små masker nederst, store masker øverst. Nederste tråd bør ikke være høyere enn 4-10 cm over marka slik at det ikke er mulig for sau eller lam og stikke hodet under og sette det fast. Her er det viktig å være oppmerksom på ujevnheter og groper i bakken under gjerdet. Disse må fylles igjen, eller tettes på annen måte.

Staurene skal stå så tett at nettingen holder seg stram, ca 1,5 - 1,8 m. mellom hver staur. Dersom det går storfe eller hest på beite bør overtråd brukes slik at dyra ikke bøyer seg

over gjerdet for å få tak i godbitene på den andre sida. Da brytes gjerdet fort ned. Et godt alternativ er bruk av bølgetråd (tykk ståltråd). Andre alternativ er bruk av strømtråd på toppen av gjerdet, eller å slå på bord på toppen av gjerdet. Etter 1. januar 2010 er det et absolutt forbud mot å bruke piggtråd i gjerder som styrer dyrs ferdsel. Forbudet gjelder bruk av ny piggtråd.

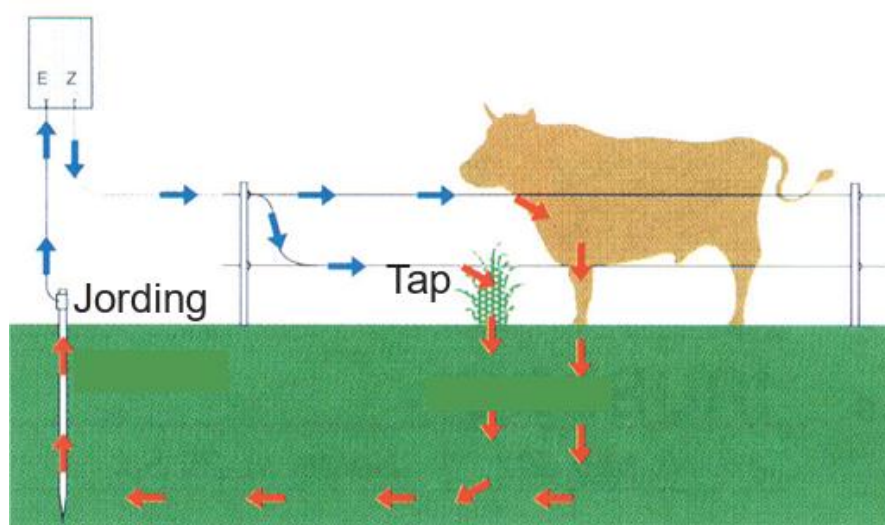
Nettingen bør være at typen utmarksgjerde eller anna med tilsvarende styrke. Gjerdestolpene må være impregnert, og helst runde. Halvkløvinger har lett for å legge seg over mot den sida som er flat. Dimensjonen på stolpene bør være minimum 8 cm for å tåle belastninga fra snø og beitedyr. Det må i tillegg brukes avstivning/skråband av impregnert materiale i hjørner, ved grunder og lignende.

Elektrisk gjerde –

Er enkelt å ta opp og ned, særlig ved bruk av selvisolerende stolper i hardplast eller glassfiber. Ved å sette opp impregnert trestaur med isolatorer er det nok å ta ned strømtråden til vinteren. Det må brukes godt synlige polyesterband, ikke ståltråd. 3-tråds-gjerde er nødvendig for å holde sau ute. Sett staurene tett slik at ikke trådene henger, og avstanden fra bakken til første tråd blir jevn. Anbefalt tråd høyde: 30cm + 60 cm + 90cm. Dersom det er problem med at lamma kryper under gjerdet kan en bruke 4 tråder og plassere den laveste tråden bare 10 cm over bakken. Denne tråden bør være koblet bare til jord, og ikke til strøm for å sikre at gjerdet virker.

Jording. Figur: Nessesmaskin

Det må alltid være strøm på elektrisk gjerde. Elektrisk gjerde krever jevnlig tilsyn for å kontrollere at det er strøm på gjerdet til hver tid. Gras, kvister og lignende som er i kontakt med gjerdet slik at strømmen går til jord kan føre til at det blir svak strøm på gjerdet. Elektrisk gjerde krever en

mer gjennomtenkt gjerdetrasé enn nettinggjerde for å sikre god strømføring. En bør velge så rette strekk som mulig, planere ved behov og rydde bred gjerdetrasé for kvist og strå, minimum 2 meter.

Elektrisk nettinggjerde bør unngås da disse krever daglig tilsyn. Elektrisk nettinggjerde uten strøm på kan fungere omtrent som fiskegarn og være dødsfeller for sau.

Gjerdeapparatet bør være tilkoblet det elektriske strømnettet, bruk av batteri og solcelle er mer usikkert og krever jevnere tilsyn. God jording er også avgjørende for strømspenninga på gjerdet. Det bør brukes jordspyd av kobber eller galvanisert stål. Jordinga må plasseres minst 10 meter unna jording fra sterkstrømnett, ellers kan en risikere å få full elektrisk spenning ut på elektriskgjerdet ved jordfeil!

For at dyret skal få støt fra elektrisk gjerde må jordinga fungere og det må være lite tap fra strømtråden. Med tanke på folk som ferdes i området bør elektrisk gjerde ha skilt med advarsel om at gjerdeledningene er strømførende.

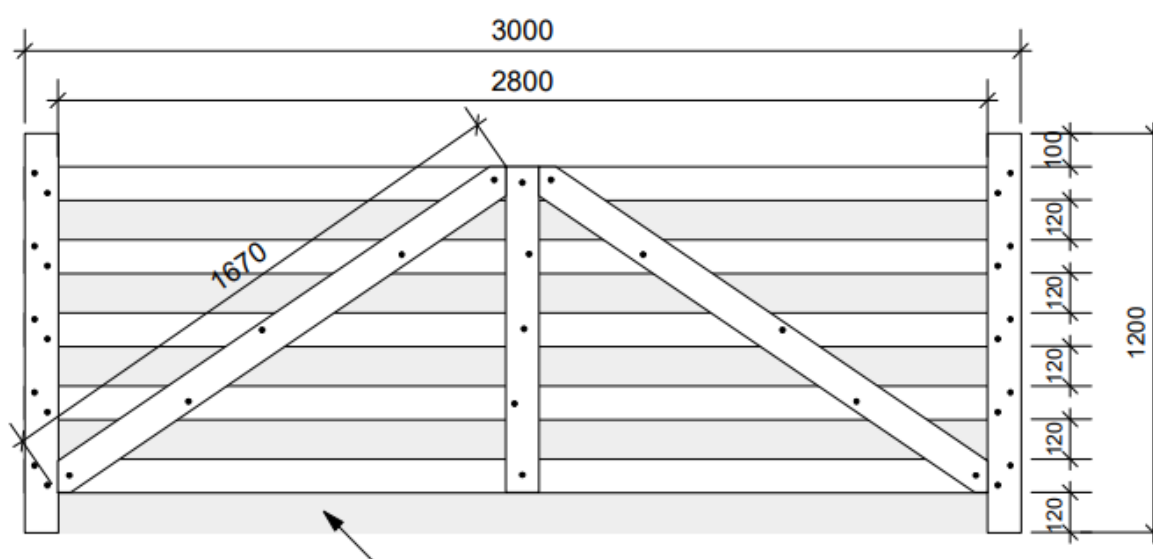
Gjerdetyper av treverk -

Skigard, remutgard, stakittgjerde o.l. må lages så tett at ikke dyr setter seg fast mellom materialene. Avstand fra bakken og innbyrdes avstand mellom materialene bør ikke overstige 10 cm.

Grinder –

Må utformes slik at de ikke er til fare for dyra. Spesielt farlig er det hvis mellomrommene blir store nok til at sau/lam får hodet inn, men ikke ut igjen. Innbyrdes avstand mellom materialene bør være maks 10-12 cm, det samme gjelder avstanden fra bakken til nederste fjøl.

Eksempel på 3-meter bred grind (www.nsg.no)

Alle trematerialene bør være impregnerte. Dersom grindene er laga av tre er hengsla grinder å foretrekke, ettersom de er enklere å åpne og lukke. Det kan også være aktuelt med ei lita grind for å gå gjennom i eller ved siden av ei stor grind for passering med kjøretøy. Ved beiteområder kan det være lurt å utstyre grinda med skilt som minner folk om lukke grinda. Eventuelt kan svinggrinder eller gjerdeklyv brukes.

Husk også:

- Er ditt verandautspring og grunnmur på sæter/hytte tett under, slik at ikke husdyr går seg fast under der?
- Er dører på uthusene sikret slik at ikke husdyr får dem opp og kan bli stengt inne?
- Skråtak med gras-/torv som dyr kan hoppe opp på?
- Mange hytter får fortsatt vann fra brønner (åpne, overbygde, borebrønner). Basseng og brønn skal til enhver tid være sikret slik at personer og dyr ikke faller i dem og skades.
- Etablering av plener og andre grøntområder kan tiltrekke seg beitedyr.

Vedlikehold

[Lov om dyrevelferd-dyrevelferdsloven](#) setter klare krav til gjerding for å beskytte dyr mot skade og unødige påkjenninger. Det overordnede prinsippet er at gjerder skal utformes og vedlikeholdes slik at dyr ikke henger seg fast, skader seg eller blir innesperret.

Har du satt opp gjerde, er det ditt ansvar at det holdes ved like og ikke blir til nedfalls og dermed farlig for husdyr. Et nettinggjerde som ligger halvveis nede kan være en felle der dyra setter seg fast. Det samme gjelder et strømgjerde uten strøm. Et dårlig vedlikeholdt gjerde kan også føre til at husdyr kommer inn på hyttetunet, men ikke ut igjen, med det resultat at de tørster i hjel.

Alle gjerder må gås over og repareres før beiteslipp om våren. Tidspunkt for beiteslipp kan variere noe både mellom steder i Os og mellom år. Når det er grønt og graset er 5 cm høgt kan en regne med at det er småfe på beite i Os. Har du gjerde som grenser mot innmark bør gjerdene være ferdige vedlikeholdt senest 15. mai, mot utmark bør vedlikeholdet være ferdig senest 1. juni.

Plan- og bygningsloven.

Gjerder er som hovedregel unntatt søknadsplikt etter [plan- og bygningsloven](#) hvis de er lave, åpne (netting/stakitt) og ikke i strid med reguleringsplanen. Tette gjerder/levegger over 1,5–1,8 m, eller avstand under 4 m til nabo (hvis mer enn 5 m lang levegg), krever søknad. Sjekk alltid kommunens reguleringsplaner før oppføring. Sperregjerder og større inngjerdinger i utmark kan også være søknadspliktige. Dette avhenger bl.a. av størrelse, høyde og beliggenhet. Ta kontakt med kommunen for avklaring.

Båndtvangbestemmelser

Det er båndtvang i Os fra 1. april til 15. oktober.

I henhold til [forskrift om sikring av hund og båndtvang etter hundeloven i Os kommune \(Hedmark fylke\)](#) er den ordinære båndtvangen (1. april–20. august) utvidet i områder der bufe beiter. I disse områdene gjelder båndtvang også fra og med 21. august til og med 15. oktober.

Bestemmelsene om båndtvang gjelder ikke for hunder som brukes under lovlig jakt, under gjeting eller til andre formål som er beskrevet i hundelovens § 9.

TA HENSYN TIL BEITEDYR – HOLD AVSTAND!

Har du spørsmål?

Kontakt Os kommune v/Landbruksavdelingen

tlf.: 62 47 03 00 postmottak@os.kommune.no